

Helyi díj helyben:	
Egész évre . . .	8 frt
Félévre . . .	4 frt
Negyedévre . . .	2 frt
Vidékre 1 frttal több.	
Hirdetési díj:	
Egész oldal . . .	20 frt
Fél oldal . . .	10 frt
Negyedoldal . . .	5 frt
Ezenfelül minden hirdetésnél 30 kr. kincstári illeték fizetendő.	

SZABADSÁG.

MEGJELENIK HETENKINT HÁROMSZOR:
VASÁRNAP, KEDDEN és CSÜTÖRTÖKÖN.

— Egyes szám ára 10 kr. —

A szerkesztőség és kiadóhivatal:	
VII-ik kör, Virágutca, 337-ik házszám.	
Ugy a kéziratok, mint a hirdetések ott vétetnek fel.	
„Nyiltér” sora 15 kr.	
Kisebb hirdetésekül minden szó után 5 kr. és a kincstári illeték számítatik.	

Kossuth Lajos,- Császká György.

A mi városunkban Szabadkán mindenben van valami különlegesség. Ez a különlegesség szülte azt, hogy jelen cikkünk élén két olyan nagy ember neve került egymás mellé, akik talán nem is ismerik egymást, vagy ha igen, utalk akkor is olyan ellenkező irányban futnak, hogy találkozni nem fognak soha.

És mégis kénytelenek vagyunk e két nevet együtt említeni.

Hogy ki volt *Kossuth Lajos* Magyarországon, hogy mit köszönhet Magyarországnak, azt tudja minden magyar ember, azt fejtegetni nekünk itt egyszerűen időrablás lenne.

Hogy mit köszönhet *Császká Györgynek* Magyarországnak, azt nem tudjuk, de nem is kutatjuk, tény csupán az, hogy egyházmegyénkben érsek, jószívű, előkelő, nemeslelkű katolikus pap, a ki úgy a szegényekkel, mint a halóságokkal szemben bőkezű jótévő.

Hogy miért hoztuk ezeket fel, vissza kell pillantanunk a közel múltba.

Néhány évvel ezelőtt a városi közgyűlésen egyik bizottsági tag indítványt tett, hogy *Kossuth Lajos* Szabadka város díszpolgárául választassék meg.

És mit tettek?

Eléggé czudar módon szavazás alá

engedte bocsátani a közgyűlés akkori elnöke és a hatósági többség az indítványt meggondolatlan léhasággal megszavazta. *Kossuth Lajos* nem szorult ugyan arra, hogy Szabadka város közönsége kitüntesse, mert hiszen őt kitüntette nemcsak Magyarország minden valamire való városa, de kitüntették az Angolok, a Francziák, a Törökök, kitüntette Amerika, de kitüntette a történelem örökre.

Mi fájó szívvél konstatáltuk ezt a városi lénykedést, a mikor az eset megtörtént és fájó szívvél emlékezünk vissza ma a történetek után, a mikor egy érsek foglalja el azt a helyet, a mely mellett Magyarország volt kormányzójának is állnia kellene.

Ha *Császká György* Szabadka város közgyűlésétől a díszlevelet okvetlenül megvárhatta, mint megyéjének hívtől, úgy elvárhatta volna *Kossuth Lajos* is a ki nem Szabadkának vagy a kalocsai egyházmegyének, hanem széles Magyarországnak volt ujjá teremője.

A röpirat kivonata.

V.

A haladó idő a megváltozott jognézetek, a vallási és politikai forradalmak, a nemzeti nagy rázkódások Európa minden birodalma egyházának jogviszonyait, helyzetét, hatalmi

állását, vagyoni függetlenségét megváltoztatták; nagy viharok söpröttek végig a Temse partjaitól egész a Wien folyóig minden egyházon, szegénynyé, alárendeltté, üldözötté, elnyomottá tevén azt az állam részéről! Csak egy állam nem emeli kezét az egyházra, csak egy állam nem ver bilincseket az új államjogi eszmékből, az új politikai doktrinákból s a nyugot-európai egyházakat ért változások példájából az egyház elnyomására — a magyar állam!

Vajjon képzelhető-e, lehetséges-e, hogy azon organikus viszonyról fogva, amelyben a magyar egyház a régi magyar államhoz állott, az egyház politikai helyzete nagyban és egészben a régi maradjon, midőn ugyanezen helyzetnek testvértényezője, az állam, megváltozott?

De miben áll ezen változás?

Milyen annak a nagysága, milyen az iránya, szelleme?

Ez az alapkérdés.

Én azt hiszem, hogy az 1848-iki püspöki kart a rohamosan föllépett események, az állam és egyház közötti viszony jövődöbeli alakulását illetőleg kissé pessimistikus véleményre vezették.

Ők az oly váratlanul, csaknem egyszerre bekövetkezett nagy dolgok subjectiv hatásának nyomása alatt, olyan irányu fejlemények magvait látták az 1848-iki törvényekben lerakva, a melyek a magyar egyház további jogállását lényegesen fogják alterálni s az egyház érdekeire épen nem kedvező politikai alakulásoknak nyitnak utat.

T Á R C Z A.

A város helyrajza.*)

II.

Az 1850-es években is a tér közepe táján csak egy Szebasztopol című korcsma állott, akkor épült fel az utca közepén a gözmalom, a mely később 1873-ban tanítónőképző intézetté alakítottatott át és még sokáig 1887-ig volt az utcának legvégső háza. (Lásd az 1875. évi képet.)

1864-ben erős és magas töltést építettek az alföldi vasut számára, és az állomástól makadamizott kocsit vezetett a városba, a mai *Kossuth* utczába, a mely akkor maga a főtérrrel együtt nem dicsekedhetett még szilárd alapú kocsiúttal, úgyhogy a megterhelt kocsik még az 1870-es években is gyakran napokig benrekedtek a feneketlen sárba, és a szegény állatok kinzása napirenden volt. — A kocsit mellett téglával kirakott és fákkal szegélyezett gyalogút volt; a térnek nyugati része a tanítóképzde mellett dísznópiac és személtérakó hely volt, keleti része pedig a mostani törvénykezési épület felé egy nagy kút körül a

*) Mutatvány *Iványi István* „Sz. kir. Szabadka város története” sajtó alatt levő 2-ik kötetéből. Szerk

munkára váró fuvarosoknak állóhelye volt, az úgy nevezett koplaló.

1870—71-ben mozgalom indult meg a városban, hogy a Rogina bara innenső része, a mennyiben már magánbirtokba jutott, a város részére vásártérnek visszaváltassék; ez azonban nem történt meg.

A 70-es évek végén kezdődött a város kikövezése és evvel városunk a mult század elmaradottságából a modern városok sorába iparkodott felemelkedni, a miben a mostani városi hatóság is dicséretes buzgalommal fáradozik. Az utczák kövezése és az utak rendezése ama szilárd alap, a melyen városunk modern külső átalakulása megindult és biztosan halad előre. — 1878. április 29-én tétetett le az első kő s pedig épen a tanítónőképzdével szemben *Manojlovics György* házában, a honnan a vasuti állomáshoz vezető s két oldalról a nyomorgó fasorban itt-ott elhelyezett padokkal ellátott gyalogut képezte sokáig városunk «korzóját» a hová mint legrövidebb uton a szabadba sietett a városi közönség, a mely azon helyet már régebben is megszokta volt látogatni kalváriája és a szomszéd szőlők fölől áramló egészséges levegője miatt. Később a vasuti állomás folyton változó életével vonzotta ki a közönséget szórakozni. Jóllehet a kocsit

pora és a majsai kapu körül levő dísznóhizláló helyekről nagyon is érezhető kellemetlen büzsokszor kiállhatatlanná tették ezen üdülő(!) helyet: azonban nem lehetett válogatni, más közeli szabad tér nem állott a közönség rendelkezésére. Különösen ünnepnapokon délután 5—10-es sorokban összefogódzva sűrű csoportokban hullámozott a sok tarka nép, munkások, iparoslegények cselédleányok stb. már a piactól kezdve a még akkor rendezetlen s ki nem épített *Kossuth* utcán át. S ezen kedvelt sétáló helyet a vasárnapi publikum még ma a szép piactér mellett sem felejtette el. Először is a szegedi kapuig terjedő utrészborított szép kockakövekkel. A kövezés mellett mindenütt a városban megindultak a diszelebb magánépítkezések is, s így e téren legelőször *Manojlovics György* szép háza emelkedett föl az eddigi nagy pusztaság közepén, s ehez pompás épületek egész sora csatlakozott a Pest szállodáig és új utcát alkotott az eddigi üres téren. Halbrohr Mór Nemzeti szállodája *Manojlovics Szánkó*, és *Dimitrievics János* emeletes házai. — 1887—8-ban épült fel *Manojlovics Gy.* házával szemben és a tanítóképzde előtt *Prokes Mihály* palotaszzerű kétemeletes bérháza; — tulajdonosa igénytelen polgár létére még egyéb nevezetes épületei

Mai számunkhoz a „Vasárnap” című szépirodalmi melléklet van csatolva.

Csak hogy a politikai nagy alkotások korrektívuma az idő s az új intézmények éppen úgy alá vannak vetve a gyakorlat, az élet módosító, simító hatásának, mint a régié voltak. A haladás törvényeinek logikája mindig ugyanaz.

Tény az, hogy a megváltozott államjogi viszonyok között az egyház helyzete a régi nem maradhatott: tehát megváltozott!

Azt mondom megváltozott, pedig e kifejezés nem egészen helyes, mert többet mond, mint tartalmaz és nem felel meg hűen az igazságnak.

Mert a magyar egyház állása és a modern magyar állam irányában nem megváltozott, csak módosult.

Igen, csak módosult!

Avagy az új magyar állam talán szakított az egyházzal?

Talán felmondotta annak a szövetséget?

Talán alkotmányszervezetéből kizárta az egyházat, jogintézményeiből a kath. papságot?

Talán az új magyar állam szent István koronájáról levette a keresztet, eltörölte a kath. királyeskü?

Talán már nem a haza primása, főpapja koronázza meg a magyar királyt, s az egész magyar királyság vallási eszméje, nyomban eltöröltetett?

Talán kizárattak papjaink és főpapjaink a törvényhozásból?

Talán az új magyar állam elkönfiskálta az egyházi javak, és szellemében, törekvéseiben talán agresszív vált az egyház iránt?

Mindebből semmi sem történt.

Hogy a kath. vallás megszűnt államvallás lenni, e tény magában véve az egyházat illetőleg még jogvesztést nem involvál; mivel a birt alapjogok az egyháztól el nem vétettek, hanem csak más vallásfelekezetekre is kiterjesztettek, s mivel továbbá a kath. vallás nem szűnt meg a nemzet nagy többségének a vallása lenni és nem szűnt meg a többi felekezetek fölött azon tagadhatlan előnyök birtokában maradni, melyek reá, a magyar korona apostoli jogából önként származnak.

A katholicizmus szelleme él ma is jó részben számos intézményeinkben; a kath. egy-

ház ma is az első egyház s a kath. papság az első papság ebben a hazában.

(Folytatása következik.)

Visszaélések a beiratásnál.

Ez ügyre vonatkozólag a következő levelet kaptuk:

Tekintetes szerkesztő ur!

Becsés lapja f. é. 27. számában megjelent főntebb jelzett cikkhez az alábbiakban néhány megjegyzést óhajtanék fűzni.

Amennyiben cikkirő az ovodákban ugyanazon okokból javolja a beirási díjak kötelezett befizetését behozni, mint az elemiekben is behozatott, erre nézve cikkirőval minden józan gondolkozású polgár egyetért, a ki tekintetbe veszi városunk roppant kiadásait, ezek közt a nevelésügyre eddigelé s jelenleg is folyton folyó áldozatait, az új iskolák építését, ezek felszerelését, az el. iskolák és ovodák szaporítását, a tanítók és ovók igen tisztességes fizetését, továbbá a többi vidéki nagyobb városok példáját is, ahol szinte van beiratási díj, nehoh még nagyobb mint nálunk.

Ha jogos és szükséges volt ennek behozatala az el. iskolákban, éppen úgy jogos és a közpénztárra nézve nagyon is szükséges ez az ovodákban is.

Hiszen tudjuk, hogy a középsorsu és jobb módú szülők a fővárosban 2—3 frt, a vidéki városokban 50 kr.,—1 frt 50 krt fizetnek havonként. Ez 11 havi szorgalomidőt számítva vidéken 5½—16½ frtot tesz ki évenként. Ehez képest az egész évre 1 forint a középsorsuak és jobbmódúaknál alig jöhet tekintetbe és panasz tárgyát semmi esetre sem képezheti, föltéve természetesen: hogy minden szegény ettől a kis összeg lefizetésétől is fölmentessék.

S e pontnál különösen hangsúlyozni szeretném, hogy ez a fölmentési eljárás a lehető legegyszerűbb és könnyebbé tétessék arra a szegény szülőre nézve, akit nem csak a törvény kötelez, de saját szive, józan esze és egész napi elfoglaltsága is rákényszerít gyermekének ovodába és iskolába járatására.

A fönnebb elmondottakat igazolja a következő pont.

Volt már nálunk az első két ovoda megnyitása utáni 4 év alatt — nem ugyan beiratási, hanem 20 kr havidíj, mely 11 hó alatt 2 frt 20 krt tett ki.

És bár ez alól minden szegény szülő fölmentetett; de miután ezt a k. óvónál minden szegény irásban tartozott igazolni és miután ennek megszerzése a városházánál sok utánjárással ment, mire a kenyérkeresettel elfoglalt szegénynek ideje nem volt; mi lett ennek következménye? Az, hogy sok ily szegény szülő inkább nem adta ovodába kisedét, pedig ép az olyan szegényeknek van égető szükségük az ovodára, akik egész nap távol vannak gyermekeiktől, sokszor nem csak sz apa, hanem az anya is; s a szegény kisedek magukra hagyatva tűznek, kúba esésnek, ló és kocsni általi elgázoltatásnak és számtalan más veszedelemnek vannak kitéve.

És míg e 4 év alatt az egyik ovodában a tavaszi létszám (ekkor vannak legtöbben beírva) alig érte el a százegynéhányat, a másikban pedig az 50—60-at; addig 4 év után, midőn a város a havidíjakat eltörölte, mindkét ovodában felével emelkedett a létszám.

Igaz: hogy most meg már (igazolva az emberi viszonyok és törvények tökéletlenségét) az ellenkező tulságba estünk; mert 8 ovodánk mindegyikében tavaszkor egyre-másra 200-nál több kised van beírva, csak egyikben van 100—150, de egy másikban meg kárpótlásul 400-nál is több. Pedig ennek a 8 ovodának a létszáma még nem is egészen 2000; hol van még a városban összeirt 3000-en fölül álló ovodakötelesek nagyobbik ¼ része?

Ezen ovodába még nem járó s a város szélei felé lakó 1200—1300 kised pedig, jobbara szegény sorsu és éppen ezek leginkább rá vannak szorulva (eltekintve a törvény rendeltétől) az ovodára, de egyszersmin a beiratási díjak alól fölmentésre is.

Ezért kívánatos, hogy ha már behozatik a beir. díj, az ez alól fölmentés kivétel nélkül minden szegényre nézve könnyűvé tétessék.

A helyb. ovodák immár 33-ik éve, hogy fönnállásának és fönnállásuk 4-ik évében a mint a havidíjak eltöröltettek, azóta sem beir.

által is a város szépítése körül szerzett érdemeire ezen «palotával» éppen a koronát tette fel, míg vele szemben nem egy autochton gazdag szabadkai család, közönyből vagy vállalkozó szellem hiánya miatt a mulasztás vétkebe esik. —

Az elkezdett sor méltó folytatása a legközelebbi évektől várható. 1888-ban ütött a Rogina bara utolsó órája. A január havi közgyűlés nagyfontosságú határozatot mondott ki, a midőn e térséget, a mely már eddig is régi nevét nem érdemelte, véglegesen feltöltetni és rendezni határozta; s evvel városi hatóságunk igen áldásos munkát végzett; az annyira disztelen helyet, egy egészségügyi szerencsétlen városi katasztrófa melegágyát elpusztította és oly diszes helylyé varázsolta át, mely városunk arculatát ezen oldalról egy csapással igen kedvezőre fordította. 1888. évi ápr. hótól kezdve másfél évig hordták reá vassineken a homokot és az egész teret felmérve, középső legnagyobb részét parknak jelölték ki, délkeleti része a szegedi kapu felé egy új törvényszéki palota számára tüzetett ki. A park éjszaki oldalán a széles új vasúti feljáró kocsit út által tőle elválasztott terület pedig már 1888 április 15-én házhelyekül adatott el, s pedig a remélt 12 ezer frt. helyett 21649 frton; a vevők öt év alatt építeni köteleztettek. 1891 végéig

csak Mamusich polgármester háza épült fel. A parkot 1888. ősszel és a következő tavasszal kezdték beültetni és az 1888. évi május havi közgyűlés azt a város felszabadítójának Mária Terézia királynőnek örök emlékére, a kinek éppen akkor Bécsben is emlékszobrot emeltek, Mária Terézia-parknak rendelte elnevezni. 1891 junius hóban vízvezető csöveket is fektettek le, a melyekkel a vasúti artézi kut vizet a parkba és egészen a színház elé vezetik. — 1888 végén készült a parkba eső régi ut helyett a Prokes-féle ház és a park között elhúzódó új kocsit út és vasúti feljáró.

A pályaháznál a fővendéglők omnibusai és több bérkocsi (fiaker), a melyek szintén csak a kövezés óta vannak városunkban, várják a beszálló utazókat. Azonban szép kellemes napon, az alig egy-két száz lépést a városig inkább gyalog tesszük meg a kellemes aszfalt járón, addig is élvezvén a parkot és szemünket a vasúthoz ki, vagy onnan a városba siető tolongó sokaság tarka képén legeltetvén.

A Kossuth utcába befordulva új megtelepítésben részesül az idegen, majdnem fővárosi utcát lát maga előtt elegans új épületekkel, s pedig jobb oldalon a már említett 2 emeletes Prokes palota, a 3 emeletes tanítóképző intézetet és Dr. Dominusz Simon 1891. nyarán épült emeletes lakóházát, továbbá 2 földszintes

ház után Polyákovics Alajos háza és a «Bárány-vendéglő, mindkettő emeletes épület. Bal oldalán vannak a már fenemlített Manojlovics György háza, a Halbrohr-féle Nemzeti szálloda, Manojlovics Szánkó és Dimitrievics János emeletes házai. — A Kossuth utca most városunk egyik legszebb utcája, a többi utcákban csak elszórva találjuk a mi itt egyesítve látható.

A járó kelő népség társalgása tulnyomólag magyarul folyik, úgy hogy egy magyar város benyomását kapja az idegen; s e benyomás még fokozódik, ha ezen főutcának hazafias neve után a szomszéd utcák nevei fölül tudakozódik és mint a legközelebbi utcák neveit felsoroljuk neki a Szalay, Megyeri, Szerdahelyi Lendvai, Egressy, továbbá Wesselényi, Damjanics, Bem, Lenkei és Hunyadi stb neveket, mind oly neveket a melyekről hazafias érzelmű és intelligens művelt lakosságra is következtethetünk. A mellékelt Tóth Mihály-féle térképben láthatók ezen és a többi utcák, melyek nagyjából a hazai politikai és művelődési történetéből vett diszes neveket láttattak el s a melyek városunk erkölcsi értékét emelni képesek, főképen Malachovszky László akkor gazdasági tanácsnoknak köszönhetik elnevezésüket; a czimtablák 1882. július hóban szegztettek ki.

sem havidij ovodáinkban nincs és ha valaki erről kérdést tesz, kötelessége minden bácsinak és néninek a kérdezőt ez értelemben fölvilágosítani, és ezt tettük, én is s reményem legtöbb társaim is. Ha valamely társunk mégis jogtalanul beír. díjt követelt, méltó a megrovásra, de sokkal helyesebb és célravezetőbb lett volna őt törv. felsőbbségénél bevádolni, mint a nyilvánosság terén azt mondani, «egy a 8 közül». Önkényes adományt pedig valamint minden el. tanítónak, úgy bármely kisdédóvónak is szabad elfogadni és teljes joggal és lelkiismerettel megtartani. Nincs is talán egy sem a helyb. tanítótestületből, a ki ilyen önkényes adományban egyszer-mászor nem részesült volna; én is adtam el. iskolás gyermekeim beiratásakor, természetesen hogy követelés nélkül, önkényesen, hogy ezzel mint egy személyben szülő és nevelő is, némi külső jelét adjam annak, hogy gyermekemnek jóra nevelőjét, tanítóját nagyrabecsülöm és a közpénztárból fizetésén kívül magam részéről is hálás óhajtanék lenni fáradozásaiért.

Fogadja a tek. szerk. ur szívessegeért köszönetemet, melylyel maradtam

Szabadkán, 1892. márcz. 10

alázatos szolgája

Egy helybeli kisdédóvó.

Irodalom, művészet.

Színház.

A mi kedves Hegyi Arankánk itthou.

Ismét lerándult hozzánk az ünnepelt diva, hogy 2 előadáson gyönyörködtesen bennünket, fellépven szerdán „A párisi élet” című vig operette-ben mint Gabriella keztyűsné. Játékát, énekét, mely a maga nemében a szó szoros értelmében kritikán felül áll — bíráltni nem kívánjuk, hiszen ez maga magát dicséri. A szép számban megjelent közönség lelkesedéssel fogadta, viharos tapssal és éljenzéssel nyílt színen demonstrált mellette. A többi szereplők — hogy őszintén szóljunk — az élvezetes est sikeréhez mivel sem járultak hozzá, ha csak fel nem említjük, hogy Ruzsinszky szüntelen nevetett, különösen az első felvonás közben. Hogy miért? Azt valószínűleg maga sem tudja. Litzemáyer Szidinek pedig ajánljuk a jövő színévadra, hogy törekedjék minnél gyakrabban táncolni és kevesebbet énekelni.

Csütörtökön 17-én, midőn Sztojanovits Jenő „Kis Molnárné” című legújabb operette-je került színre, valóságos ünnepi előadás volt. — A zsufozásig telt ház ünnepi színt öltött. Ott láttuk Szabadka város közönségének színe-javát, melynek minden egyes tagja a művész előjelenésekor ovációkkal tulhalmozta, mintha csak egyik a másikon akart volna tapssal és éljenzésekkel tullelcsizálni. Kedves vendégünk valóságos diadal ünnepet ült Szabadkán s midőn előadás közben — egész váratlanul — díszes virágokkal telt diadal szekér vontatott a színpadra, mely azonfölül egy művészies kiállítású ezüst babérszörűt is tartalmazott — a közönség köréből oly viharos lelkesedés tört ki, hogy a művész meghatottságától alig bírt lélezgethhez jutni. Ilyen ünnepélyes megható jelenetnek rég nem voltunk szemtanúi a szabadkai színpadon. No de tudja is Szabadka műpártoló közönsége, kire pazarolja a szokatlan ovációkat.

A mi az előadást magát illeti, biz az 3-szori ismétlés után sem mondható jobbnak, de inkább még gyengébbnek jelezhetjük. Juhász Ilonka az előadás kezdetén úgy tűnt föl, mintha először lépett volna életében a közön-

ség elé, később aztán egy kevésse neki hátorodott ugyan, de éneke csak gyenge maradt. Felemlítésre méltó Karacs, ki úgy alakításával, mint énekével tökéletesen megfelelt szerepének. Csupán egy dolog felett csudálkozunk t. i. hogy a népszínháznál az erdélyi fejedelmek öltözékét nem vették kellő figyelembe, hiszen hol találunk nagyobb pompakifejtést, mint azoknál!?

Nem hagyhatjuk szó nélkül Bérczi Mari és Kállai Luiza szereplését, igaz hogy csak mint pórleányok szerepeltek, de azért nem ejtett volna csorbát a „végzett művésznők” hírnevén, ha az amugy is gyarló énekkart elősegítették volna, de annyira össze szoritották ajkukat, hogy azokon a világ minden kincseért sem jöhetett volna ki egy hang. Ugy néztek ki, mintha csak épen az utcán szedték volna fel őket statisztáknak. A darab rendezése sok kívánni valót hagy hátra, az előbbi előadásokon részünkről constatált hiányokat most sem pótolták.

Pénteken f. hó 18-án, társulatunk kitűnő tagjának Rónai Balogh Etelnek bucsu fellépteül Csiky Gergely utolsó műve „Az Atyafiak” került színre gyengén látogatott ház előtt. A remek színű igen gyenge alakítással adatott, csupán R. Balogh Etel (Oszlányi Olga), Cs. Almásy Julia (Ella) és Kissné P. Irma (Tardyné) váltak ki szabatos játékkal, a többi szereplők közül. Meglehetősen alakítottak Rónai (Ákos) és Szilágyi mint (Geréb László.)

Törvénykezés.

Olvasóink előtt ismert dr. Weisz és dr. Patek-féle rágalmasági ügyben, melyben a helybeli kir. járásbíró dr. Pateket vétkesnek találta, a napokban a szabadkai kir. törvényszék, mint felsőbb bíróság panaszlatot teljesen felmentette.

„Pünkösdi rózsák”

(Folytatás.)

Nem tudom, hogy miért emelte a vádat, hiszen Gaal Ferencz őt azelőtt nem is ismerte de meg kell említenem azt a körülményt, hogy Mortenson ur igen közel áll, talán rokona is Bodroghy Károly zenetanár urnak, a ki Gaalnak alantasa és kinek több izben volt már az igazgatóval összeczordulése. Meg kell jegyezmem még azt is, hogy a «személyes ellenszenv nélküli» és tisztán a közérdekre támaszkodó feljelentésnek egyik vádja arra irányul, hogy Gál Ferencz jogtalanul, saját céljaira vonta el a Bodroghy Károly urat megillető karnagy helyettesítési díjakat, ami igen közérdekű vád és Szabadka közönsége örökös hálával fog tartozni Mortensonnak ez önzetlen jog védelemért. — A vallás és közoktatásügyi miniszter ur a «személyes ellenszenv nélküli» és önzetlen feljelentés alapján természetszerűleg elrendelte a vizsgálatot, a melynek vitélével Szabadka város közigazgatási bizottságát bizta meg.

A nyomozatot minden részletre kiterjeszkedő szigorúsággal megindították és annak eredménye a kezeim közt levő és eredeti főispáni aláírással ellátott 221/91. sz. közigazgatási bizottsági határozat, a mely Mortenson ur panaszát, mint a fegyelmi vizsgálat elrendelésére alkalmatlant, minden pontjában elutasítja.

Három héttel a feljelentés beadása után a szabadkai «Szabadság» című lap múlt évi márczius 24-iki számában «Szabadkai botrány Budapesten» cím alatt hosszabb közlemény jelent meg névaláírás nélkül a szerkesztőség

ama bevezetésével, hogy levelet kapott Budapestről, a melyben hihetetlen dolgokat olvasnak, de mert ez is Szabadka szényese, bemutatják az olvasóközönségnek. bár [nagyon] fáj nekik, hogy oly téren kell tisztogatniok, a hol eddig szemétre nem is gondoltak. A cikkben aztán a budapesti névtelen levelező részletesen elmondja, hogy micsoda dolgokat olvasott ő a miniszteriumban egy Gaal Ferencz ellen irányuló feljelentésben. Leírja az éjjeli tivornyákat és idézi a feljelentésnek azt a szellemes megjegyzését, hogy a városi zenede három termékek hárem lehetne a neve.

A titokzatos jóakaró önzetlen ráfogásai tehát immár a nyilvánosság elé dobattak, mielőtt a feljelentés légből kapott, alaptalan vádjai hivatalosan megczáfoltattak volna. Hiszen a cél el volt érve. Gaal Ferencz nevét beszennyezték és martalékul vetették a botrányt kedvelő publikum éhes hirsóvárgásának. A titokzatos ráfogó pedig ez alatt a névtelenség homályába burkolódzva, önzetlen és személyes ellenszenv nélküli kárörömmel leste rágalmainak hatását.

Gaal Ferencz, a kinek neve ily alattomos módon meghurczoltatott, a «Szabadság» legközelebbi számában neve aláírásával rövid nyilatkozatot tett közzé, a melyben büntelenségének teljes tudatában «merő hazugságnak» bélyegzi a névtelen hírlapi közleményben foglalt vádakat, anélkül azonban, hogy Mortensonnak vagy bárki másnak nevét is érintette volna nyilatkozatában.

Egy hónapon keresztül aztán hallgat a «Szabadság» az esetről, míg végre április 23-án megjelenik egy nyílttéri közlemény, a melyben Mortenson Gyula, kinek érdekében van, hogy a közönség ne feledkezzék meg a botrányos hárszáról, most már neve aláírásával kürtöli ki, hogy feljelentést adott be Gaal ellen, a ki azonban az alkaptány segítségével pressióval igyekszik a feljelentésben fölemlített tanukat eltántoritani.

(Folyt. köv.)

HIREK.

Eljegyzés. Beck Simon, a zentai kir. adóhivatal ügyes és szorgalmas tisztviselője, e napokban jegyezte el a kiváló szellemű s bájos Fischer Berta kisasszonyt, az ottani izrael. hitközség tanítónőjét. Gratulálunk.

Magas életkor. 103 éves korában halt meg városunkban f. hó 17-én Buchwald Fáni asszony, Buchwald Márk (Marczi) édesanyja. Számos unoka és dédunoka kísérette az öreg asszonyt utolsó menetén. Nyugodjék békében.

A tébolydában halt meg Lakatos Gy. városzerté ismert lakatos mester, kit csak röviddel ezelőtt szállítottak övéi a lipótmezei tébolydába, hol gyógyíthatlansága csakhamar kitünt. Nem sokáig szenvedett a szerencsétlen, behalt. Áldás hamvaira.

Kellemetlen meglepetésben részesült f. hó 18-án Tikviczky János verusicsi lakos, ki egy kocsirakomány kukoriczát hozott a hetipiaczra eladás végett. El is adta azt Vojnits h. Antalnak. A kocsival előállt Vojnits háza elé, becipelte a teli zsákokat, de mialatt bent megmászáltak az árut és a számadást megejtették, valakinek odakinn a gazdátlan fogat megtetszett. Meglehet majd visszahozza a kocsikáznit vágyott ismeretlen sportman a fogatot. A rendőrség «erélyesen nyomoz.»

A távbeszélő (telefon) ügyben f. hó 17-én a minister által e célból leküldött állami főmérnök jelenlétében értekezlet tartatott, melynek eredményéről lapunk térszüke miatt ezut-

tal bővebben nem referálhatunk. Azonban egyelőre jelezhetünk annyit, hogy a résztvevők száma sokkal túlhaladja a megkívánt 20 előfizetőt s így városunkban nemsokára telefonirozhatunk egymással. A város Paliccsal is telefon által lesz összekötve, ami annál öröndetesebb, mert ez által közel vagyunk ahhoz a lépéshez, hogy Szegeddel összekössük magunkat s így aztán fokozatosan a fővárossal is.

Joó Gusztáv ellen lapunkban megjelent panaszra jónak találta ez utóbbi a „Bácskai Ellenőr“ csütörtöki számában oda nyilatkozni, hogy az egész panasz alaptalan s az e végből itt járt pénzügyi igazgató már mindent rendbe hozott! Erre eddig mit sem felelhetünk, mert hogy az igazgató itt járt és hogy e dologban éppen most — a legnagyobb erélyvel folyik a vizsgálat, így az igazgatóság által e célra kiküldött bizottság által azt tudjuk. Ennek folytán mi már most konstatálhatjuk, hogy a bizottság Joó Gusztáv ellen felmerült panaszokat mint alaposnak találta. Hogy mi lesz ennek a vége — nem tudjuk. De bizunk a pénzügyigazgatóság böles és páratlan határozatában.

Az orvos rendőri zárlat ovodáinkra a mai nappal letelt, s holnap hétfőn megnyílnak a kis népség játszóhelyei, az ő de még inkább szülőik nagy örömére.

Szögyenletes a retirálás de — hasznos W. B. lókereskedő és K. J. színész között f. hó 17-én éjjel a Pestvároshoz címzett vendég-

lő kávéházában sajnálatos összekocczanás történt mely alkalmából K. J. olyan durva és sértő kifejezéseket használt W.B.-vel szemben, melyekért magának nyomban elégtételt szerzett, derekasan elpáholván a meggondolatlan K. I-t. Ez alábbi pedig ez által magát becsületében sértve érezte s ezért két színész társa által W.-t kihivatta. W. a kihívást ennek rendje és módja szerint elfogadta megnevezte segédeit, ezek nyomban tárgyalásba bocsátkoztak az ellen-fél segédeivel azonban ezek kijelentették hogy további tárgyalásba nem bocsájtkozhatnak nem lévén erre felök részéről speczialis utasításuk. Erről jegyzőkönyv vétetett fel, s miután a kihívó a párbaj szabályok által előirt időn belül nem intézkedett a páros viaskodás füstbe ment. Erre csak az a megjegyzésünk van: szolgáljon irányadóul K. J.-nek hogy a szabadkai gyerekek nem ijednek meg a saját árnyékuktól.

Egy czilinderes sárkányozó. Tragikomikus jelenetek voltak szemtanúi f. hó 18-án a reggeli óráktól egész délig a Dr. Horváth féle ház előtt. közlekedő járó-kelők. Egy a jobb osztályhoz tartozó uri ember cilinder kalappal a fején a város ut közepén sárkányt próbált a márcziusi szél ellen feleregetni, de ez déli 12 óráig nem sikerülvén neki, abba hagyta a munkát. Sok ember és főleg a kíváncsi gyermekvilág kíváncsian és csodálkozva nézték e szokatlan dolgot nem tudva megérteni ugyan mi lelte ezt az „urat“ Tudako-

zódtunk a dolog felől s meg tudtuk hogy az illető sárkányozó nem más mint nem rég a Polyakovics-féle házban olyan diszesen berendezett fényképészeti műterem tulajdonos Stefani. Megzavarodott a szegény.

A legtöbb keserűvizek Magyarországon kerülnek napfényre, mi által sok helyen szokássá vált ezen ásványvizeket általánosítani és egyéb elnevezés közt leginkább Budai keserűviznek elnevezni. Azonban a hazánk különféle vidékéről forgalomba hozott, ugynevezett keserűvizek távolról sem ütnek meg a nagy hírnevet méltán kiérdemelt egy két budai keserűvizforrás mértékét. Igen ajánlatos tehát, hogy keserűviz használatánál helyesen válasszunk azt, mert még a Budán eredő keserűforrások is vegyi alkatrészeik és tömörségük tekintetében különböznek egymástól, így tehát a gyógyhatásra nézve ép úgy eltérőknek bizonyultak be. Orvosi körökben már rég elismert tény hogy a Ferencz József viz az imént érintett keserűvizeket biztos és tartós hashajtó hatása következtében valamint említésre méltó kellemes ízénél fogva, már kis adagolás mellett is tetemesen fölülmulja. A Ferencz József-forrás vize ezáltal nemcsak hogy Magyarországon a legelterjedtebb, hanem még a világkereskedelemben tekintetében is virágzó kiviteli cikk helyét foglalja el. Tüvedések elkerülése végett annál ajánlatosabb tehát csakis Ferencz József-keserűvizet kérni, mert több csékély értékű viz csalódásig hasonló vignetákkal jön forgalomba.

Nyilttér.*)

Fekete, fehér és színes selymeket méterenként 45 krtól 16 frt 65 krtig sima és mintázott mintegy 240 különböző fajta és 2000 különböző színben szállít, megrendelt egyes öltönyökre, vagy végekben is póstaber-és vámmen-teten **Henneberg G.** (és. kir. udvari szállító) selyemgyára Zürichben. Minták póstafordulóval küldetnek. Svájcba címzett levelekre 10 kros bélyeg ragasztandó.

FELELŐS SZERKESZTŐ és LAPTULAJDONOS
SZALAY LÁSZLÓ A. ügyvéd.

Egyedül elismert kellemes izü természetes hashajtószer

FERENCZ JÓZSEF

keserűviz, a keserűvizek királya.

10 aranyéremmel az 1-ső kiállításokon kitüntetve, leginkább ajánlva az orvos urak által. Kéretik csak Ferencz József-viz, nem pedig Budai vagy egyéb elnevezést használni. Kapható mindenütt. Az Igazgatóság, Budapest, Váci-utca 18. 1-10

A LEGUJABB és LEGOLCSÓBB

politikai és közgazdasági napilap

MAGYAR UJSÁG.

Laptulajdonos:

Dr. Fenyvessy Ferencz orsz. képviselő.

Előfizetési árak: Egész évre . 12 frt.
Félévre . . . 6 frt.
Negyedévre . 3 frt.

A „Magyar Ujság“ jeles poitikai, közí és mezőgazdasági, társadalmi és szépirodalmi cikkekben kívül állandóan két kitűnő regényt közöl.

A „Magyar Ujság“ kiadóhivatala egész éves és féléves előfizetőinek azt az állandó kedvezményt nyújtja, hogy a „Magyar Ujság“

valamennyi sorsjegyeire,

melyek Magyarország és Ausztria összes törvényesen engedélyezett sorsjegyeinek két csoportjából állanak

és a Magyar leszámítoló és Pénzváltó banknál letétbe helyezettek, játszanak és évenként és csoportonként 65, tehát 130 huzásban részesülnek és csoportonként 3 1/2, tehát összesen

7 millió nyereményre játszanak.

A felosztás úgy történik, hogy a „Magyar Ujság“ mindazon esetben, melyben valamelyik sorsjegye kihuzatik, a nyereményösszeg felét előfizetőinek engedi át, oly formán, hogy egyik budapesti kir. közjegyző előtt egész éves előfizetői sorából 30, s féléves előfizetőiből 20 sorsoltatik ki. Ezen 50 előfizetői között osztatik szét az egész nyeremény fele.

Mutatványszámokat kívánatra ingyen küld a

„Magyar Ujság“

kiadóhivatala

Budapest. IV. kerület, Granátos-utca 1

Weitzer János

gép-, waggonyár és vasöntöde részvénytársaság Aradon.

Ajánlja szolgálatait a nagy-érdemű közönségnek, *vasöntvény tárgyak elkészítésére, építkezési és másféle célokra; elvállal továbbá vas- és fémöntvények, kovácsolt alkatrészek elkészítését, nyersen vagy munkálva, gépek vagy más iparvállalati használatra, a beküldött vázlatrajz vagy minta szerint.*

Átvesz továbbá: teljes gépek és készülékek elkészítését, *mezőgazdasági, erdészeti, bányászati célokra stb., ugyszintén járművek elkészítését, vasutak, erdő- és iparvasutak számára.*

Nagyobb javítások mozgonyokon (locomobil), másféle mezőgazdasági vagy segédgépeken stb. stb. helyben, gyárunkban, vagy pedig szükség esetén, egy szerelő kiküldése által, a színhelyen a leggyorsabban eszközöltetnek.

Költségtételek ingyen és bérmentve kaphatók.